

Părintele Nicolae.

SCHIȚE
DIN VIAȚA PREOȚILOR

DE

GEORGE SIMU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GHERLA

Proprietatea, editura și tipariul
Tipografiei „AURORA“ A. Todoran.

1897.

Inchin acestea schițe
unui preot bătrân,

care nu pune nici un pond pe vanitățile lumii, — și nu-i pun numele căci acesta nu i-ar' cauza decât supărare.

El ȃice: „Cine primesce laudă dela 6meni — perde răsplata dela Domneȃeu!“

Auctorul.

»Pentru-ca se fii ascultat, — trebuie se fii cunoscut și iubit, ér' a te face cunoscut și iubit e mare lucru!« — Aceste cuvinte mi-le đicea un preot bătrân mie și prietenului meu Constantin, — când după servițiul sântului Maslu ne întorceam la sfinția sa acasă.

Era iarnă, — o iarnă frigurósă. Pe la 10 óre deminéța am început sântul Maslu și pe la 12 óre l'am finit. Điua de iarnă e scurtă, urmase și ceva masă la omul morbos după obiceiul nostru românesc, și pe când intram în grădina părintelui Nicolae, umbrele nopții scoboreau pe pământ învălindu-l în o haină négră și posomorită.

Astăzi nu mergeți acasă Iarna e bine se te culci unde înserezi, — đise părintele.

Noi sciam, că cea ce sfinția sa đice, — e đis și trebuie să se întempe. Am promis, că-l vom asculta. E drept că prietinul meu, om cu familie, s'a decis mai greu, dar' tot s'a decis. — Eu eram june, teolog absolut și suplinisem pe cantorul ce era morbos. Eram un mare admirator a bătrânului preot, și mă simțiam fericit, că mă numără între iubiții sei. Și ađi când îmi aduc aminte de dênsul mă cuprinde un simțemânt de adênc respect, căci în el am admirat și admir cel mai înalt caracter ce am întâlnit în viață până acum.

Părintele Nicolae era un bărbat cu stătură ceva mai înaltă ca de mijloc. Barba lui lungă și pe jumătate albă îi da o înfătoșare care însuflă mult respect. Mus-

tețele tunse cu îngrijire, — sprâncenele încrețite și ochii vii denotau pe omul, ce ține cont de lumea în care trăesce, ér' fața sa rumenă și expresiunea ei veselă ne spuneau, că nici la vârsta părintelui, care atingea 76 de ani, nu pier bucuriile lumi, atunci când în suflet sunt nedejdî fericitóre și credință neînvinsă.

Ne-am aședat la masă. Eu, care stam cevași mai de o parte, vedënd pe prietinel Constantin, — un preot tēnēr căruia abia-i rēsārise musteța și barba, — față în față cu părintele Nicolae, mi-se părea că ved presentul față în față cu trecutul.

Era înveselitor acea ce vedeam. Un bătrân rumen ca trandafirul, întreg la minte și frumos la statură. Pe fruntea căruia părea scris: »Indrāsniți, căci eu am învins lumea, — prin răbdare și muncă!« — Și un tēnēr blând, dar' vesel și consciu de chemarea și sarcina ce-i zace pe umeri, — care părea că rēsponde scrisorii de pe fruntea bătrânului: »... Vom învinge, căci cu noi este Domneđeu!«

Atâta dragoste pentru omenime în sufletul bătrânului — și atâta dor de a fericii un popor în sufletul tēnērului.

Inchipuți-vē un castel colosal din tēmpuri feudale — bătut de vifor și vijelie — cum stă încă și acum cu zidurile înegrite de fumul luptelor — neclintit și mândru... Astfel părea bravul părinte în mijlocul nostru prin stătura și ținuta sa bărbătescă... Gloria trecutului... Și inchipuți-vē un brad verde și tēnēr pe vârful unui munte, ecspus celor mai teribile vijelii. Se îndoie când suflă orcanul, — dar' resistă și-l înfruntă... Astfel era pretinsul Constantin... Nedejdeă viitorului.

lângă mine și mi-a povestit multe bune și frumoase: — și se mă credeți, d-vastră, când sa sculat de lângă mine eram îndrăgostit de Măriuța, așa de îndrăgostit, încât intrând bătrânul părinte în casă, puțin a lipsit de nu i-am sărit în gât și nu i-am strigat: »tată!«

Prietinul Constantin a observat acesta, căci mi-a șoptit odată cuvintele: »Dacă aș fi eu ficior!«

Vă puteți deci închipui durerósa mea surprindere, când părintele turnând vin în păhare nemise: »se bem copii, căci veți ști dóră ce dicea părintele Atanasie, — care a făcut »unirea«: »De omul, care nu bea vinul se te feresci că e rău,« — și apoi vinul ăsta e bun, din el am se óspet și pe nuntașii Măriuței, căci fac ospț peste patru săptămâni!

Eu am încremenit cu păharul la gură... A fost un vis și acesta, un vis al tineretelor, — dar' și ađi când mă gândesc la Măriuța, parcă îmi vine, nu știu cum se plâng.

Era frumoasă și bună din sémă afară! — — — Ađi? are doi feciori. Când îi ved mi-se rumpe ănima. Cel mai mare e de trei anđ, — dar' gândesci că e de cincđ și îl chiamă George ca pe mine. Mai bine lar' fi chiebat Stefan ca pe tată-so, — parcă nu mi-ar' fi așa necaz... Dar' sa născut la sântul George, — așa a spus cartea și așa i-a pus numele.

Am bcut păharul tot. Părintele era vesel, se așeđă astă-dată lângă mine și vorbi cam așa:

»Voi sunteți ómenii viitorului, dragii mei, eu sunt trecutul. Ađi, mâne, vorba acea:

„Eu mă duc mă prăpădesc,
Ca un cantece bătrănesc.“

Veți rămâne voi. Una însă se o știți:

Numai basați pe trecut veți pute lucra cu succes în viitor!

Voi ați învățați școlă multă. Invățatură aveți. Vă trebuie numai credință mare și caractere cinstite. Îmi place de voi când vă ved în beserică, în adunări de preoți, — la serviciu, — dar' vă mărturisesc, că nu sunt deplin mulțămît când vă ved în mijlocul poporului, în mijlocul opincarilor. Nu că doră nași dori se întrați în mijlocul acestui popor iubit, nu, din contră. Chemarea vóstră e a trăi și muri în mijlocul lui, — dar' voi nu știți tracta cu el, nu vă știți face iubiți, și cum v'am spus la început: »Pentru-ca se fi ascultat, trebuie se fi iubit, ér' a te face cunoscut și iubit e mare lucru!«

Voi acésta nu o știți. Se vede, că așa ceva nați învățat, și nu e mirare, că acésta nu-o știu nici cei ce vau învățat pe voi. Pe vremea noastră era altmintealea. Lucrul sus pomenit e cel mai necesar pentru a păstori turma vóuë încredințată.

Mați vedut voi pe mine în târg, în adunări de popor, pe stradă séu ori-și unde, eu pururea sunt împregiurat de popor. Vedeți-i cum îmi sărută mânilé! Așa făceau și când eram ténér, nu o fac acésta numai din respectul bătrâneței.

Cu voi acésta nu se întemplă. Scii iubite Constantine, că poporení de ai tēi vin la mine și întrébă, că popa lor dice se facem cutare și cutare lucru, și că ce dic eu?.. Mie îmi cer sfatul! Acésta vine de acolo, că nu ți-ai câștigat încă încrederea lor, nu te iubesc încă în deajuns. Eu voesc se vă învăț, cum se vă faceți iubiți și prin urmare cum se câștigați încrederea poporului.

Pe vremea mea era un canonic în Blaj, — Crainic, care a fost în tinerețe păstor sufleteș ca și noi. Acela ne învăța cu totă ocașiunea, că ce se facem ca se fim iubiți de popor și se câștigăm încrederea lui. Un lucru acesta mai greu de cât se pare la prima privire. Dău se ierte păcatele fericitului Crainic, că mult bine ne-a învățat! Fără el am fi păți'to ca și voi.

Două sentențe avea el cu deschilinire, care le întrebuița, când ne da sfaturi relativ la tractarea poporului, anume: »La vorba necărturarilor din făgădău nu te uita! și *Dum modo damnum non inferrant.* — O de câte ori am eșperiat noi »generația ce cu mine și cu vr'o 2—3 încă mâne-poimâne se va stinge« — că drept avea el!

Invătătorii voștri nau fost în „*cura animarum*“, ci de comun numai după ce profesoresc câte 10—15 ani uni dintre ei es între popor. Și când es sunt mai ca și voi. Invătătură multă . . . multă . . . pracsă cam puținică. Ar' fi mai bine pôte, ca cei ce vă învăță se cunoscă poporul, în mijlocul căruia aveți se trăiți și pentru care vă preparéză. Nu poporul e pentru preoți, ci preoții sunt pentru popor. Tot așa și cu funcționarii civili.

Și apoi tristă icónă ni-se înfătoșază. Funcționarii civili nu cunosc limba poporului nostru ér' voi, clerul tînăr, adeseori predicați și vorbiți poporului în o limbă, care el nu-o înțelege. — E nespus de dureros acésta! Voi nu vă sciți acomoda! — Ađi ați început a đice în loc de vecii vecilor: . . secliı seclilor; în loc de: »și ne învrednicesce pe noi a cuteza etc.« și ne îndestuléză pe noi etc. . . ca și când bunul D-

deu ar' fi dator se te îndestuleze, se-ți dee destul pentru ca se poți tu dice: »Tatăl nostru.«

Mare deschilinire între a îndestula pe cineva și a-l învrednici!

Și lucrurile aceste, ce e mai dureros, se află tipărite în liturgier de niște ómenī, care asemenea n'au cunoscut poporul, căci de lar' fi cunoscut, le-ar' fi fost milă de el. In cărțile mai bătrâne se dice: Isvorul darurilor; voi diceți: Fântâna darurilor, — de ce?... Óre e tot una?... nu cred....

Poporul românesc e isteț, aude astfel de lucruri și își dice! Hei! sĕracul popa Dionisie — Ddeu se-l ierte — acela a fost popă nu nimic.... Acum écă — așa! nici sfințele rugățiunī nu le înțelegī ca pe atunci, ci că se vorbesce că sar' fi suit lumea, și trebue se mergem cu ea . . . mai bine rămâneam cum am fost, înca-i ruga lui Ddeu sântul o înțelega tot copilul și tótă baba.

Acum încă am înțeles, că se tipăresc cu litere latine cărțile besericescī mai voluminóse. In comisia care are se le revadă nu sciu însĕ se fie și vre-un sătean, care ține cont de dorințele poporului pentru care se tipăresc acelea sante cărți. — Adecă cum sar' dice, se lucră ceva pentru noi — fără de noi.

Constantin se uita la mine cu mirare, ér' mie părea că mi-se luminéză dinaintea ochilor, când auđiam astfel de povețe.

Părintele continuă: Nu dic eu, că se nu curățim limba de slava — proslava, de chiverniséľă și blagoslovenie, — dar' pentru Ddeu, ce are a căuta seculaseculorum în santele nóstre cărți besericescī, — corp în loc de trup, încarnat în loc de întrupat, crucifixpt în loc de restignit, și altele multe pe care le găsescī

mai în fiecare rînd al cărților tipărite mai curînd? — Și cu tóte acestea n'am auzit nici între voi pe nimenia se cînte: »Paradis de taină ești născătoare de Dđeu, ci și voi điceți: »Raiu de taină etc.« Se vede, că »scripta manent« — acolo unde-i; și voi înșivă vedeți, că nu merge bine!...

Adese-orî nu numai că se strică limba, dar' se strică și înțelesul — orî o ecspresiune vigorósă se înlocuesce prin una slabă și fără nici o atracție pentru poporul nostru.

V'am đis: Numai basați pe trecut veți poté lucra cu succes în viitor!

Poporul nostru vorbesce o limbă nespus de frumoasă și dulce. Acea limbă se ne fie basa — barem când voim se scriem pentru el și se ne adresăm lui. Óre în literatura profană nu ne îndulcesce Alexandri, care ca o albină a cules mai ântâiu tot ce a fost dulce și dasfătător din popor și a alcătuit un fagure de miere — limba lui, care până-i lumea se va pomeni și numai limba lui Alexandri?!

Vedeți, iubiților limba, ce o vorbiți și predicați e o causă, că poporul nu se îndulcesce de voi, nu vă poté iubi în deajuns și ca rezultat: nu se încrede în voi.

Nesuți-vă a vorbi în limba lui, în limba noastră românescă; și la sufletul lui și atunci urmînd încă câteva sfaturi ce vă voiu da după cină, — veți poté se-l câștigați se fie al vostru în bine și în rěu, și la cas de nevoi se profitați de el în cause sânte și drepte ale besericei și romanismului.

Blând și ascultător e acest popor, — dar' numai după ce i-ai câștigat dragostea și încrederea. Ai fă-

cut-o acésta? ai ajuns cel din tâiu om pe pământ înaintea lui.

Mi-sa dat trista ocașiune a vedea odată pe un preot ospëtat... Iși pierdea ecuilibru mergënd cătră casă.... Cei dintâiū ómenī ce l'au vëđut, l'au chemat și dus în casa lor, — l'au așëđat sē se culce, și și-au dus copii la vecinī, pentru ca se nu se tređescă părintele, ci sē se odihnēscă în tichnă.

Și a știut tot satul, — dar' nu sa scandalisat nime... Pentru ce? Antâiū: pentru că preotul era iubit de acest popor prin acea, că-și împlinea cu cea mai mare acuratețā oficiul seu. A dóua: pentru că acésta sa întēplat numai odată, și tótā lumea era convinsă, că fără voia preotului, — póte a pățit ca Noe și bietul preot. Și a treia: pentru că Românul după ce preotul seu i-a câștigat încrederea apoi iubesce și — iartă cum nimenea nu mai scie iubi și ierta.

E »popa nost« đice săteanul, și acésta đicere e fórte semnificativă. Preotul din cestiune, cum am đis, era omul poporului, și om la locul seu, și când din slăbiciune omenēscă a făcut păcatul de a-se îmbëta, ómenīi nu numai că l'au scusat, — dar' s'au făcut ca și când nici nar' fi știut de acésta.

Eu cred, că Dđeu sântul la judecată, când va aduce pe poporul românesc înaintea mărirīi sale ca se-l judece îi va đice și cuvintele đise odiniórā unei femei: »Ți-se va ierta mult, poporule, pentru că ai iubit — și iertat mult.«

Eră se ivi Măriuța. Ne pregătise o cină gustósă. Eu par' că trăiam în altă lume. Măriuța se mărită, părintele îmi arēta nemernicia mea. Eram sdrobit și amărit trupesce și sufletesce. Trupesce, că mi-se rupea ânima se perd o copilă ca Măriuța, și sufletesce,

căci vedeam cum tóte cunoscințele câștigate în anî îndelungați mi-le rěstórnă părintele Nicolae prin câteva vorbe spuse verde și cu ânima deschisă.

La cină veni vorba de Măriuța, care așa se purta de drăgălaș de când sa fost dedat cu noi, încât mă scoté din sărite.

Vedeți, dragii părintelui și onorați frați! Pe fata mea o chiamă Mariă, — am încă 7 ficióri, — dar' fată numai pe ea. Mi-a fost tare dragă și am desmerdat-o đicēdu-i Măriuța. Dvóstră i-ați fi đis Mariți, ca se fie mai sus și pentru că poporul se nu pótă đice. — Și cred, că este Român pe lume care se đică, că scălcietura de Mariți se fie ca românescul Măriuța orî Mărióră!

Acum mi-a venit și mie rîndul se aprob, căci în adevăr uitându-mă la Măriuța mi-se părea așa órecum, cât orî ce alt nume femeiesc ar' profana-o, — dar' cu deschilinire ar' profana-o numele de: Mariți.

Ași fi fost în stare se șterg fratelui Constantin o palmă pe lângă tótă prietenia, de ar' fi cutezat se-i đică domnișórá Mariți, — și a dóua, de ar' fi cutezat se-i đică: Damicelă Mariți, — și nu sciu cum deși sciam că se mărită Măriuța, totuși mie îmi era dragă și tot mai dragă.

Stam față în față cu oglinda și pentru prima-órá în viétă m'am cam supérat, că nu eram destul de frumos. Scurt și gros cum m'a lăsat Domneđu, mi-ar' fi plăcut se mă scol dela masă și se mă pun lângă Măriuța, după ce sar' fi sculat și ea în picióre, și se vėd sunt cât ea de înalt, și óre putere-am fi amēndoi o păreche potrivită.

Pe când eu le gândeam aceste, fratele Constantin face ce face și vorbind cu Măriuța o agrăesce

Mariți. Era prea mult... Mam încruntat amar, trebuie că eram teribil, căci părea mirat chiar' și părintele, mă rēdicaiū de pe scaun și era pe ici se-l plesnesc pe fratele Constantin . . . , dar' m'am dumerit, l'am privit lung și cu grōză, apoi i-am strigat în ureche: Szilárd. Mi-se părea că nu-l pot vătēma mai cumplit, decât traducēndu-i frumosul nume pe ungurie.

Mau rīs amēndoi și părintele Nicolae și Constantin, Măriuța însă nu rīdea . . . gândiai că-i place se mă vadā mānios, și încă mānios pentru ea... Dar' pe urma urmelor am rīs și noi, ér' la fratele Constantin după tōtā vorba îi dīceam pe nume numai se mă pot éráși rehabilita înaintea cinstit d-sale.

Era frumōsā lume pe atunci, plină de miresme și încāntare. Și acum când îmi aduc aminte par' că mirōsā a primāvarā. Primāvara vieții era atunci, plină de flori și seninuri de cer.

Décā omul trece odatā peste marginile acelei etāți dulci și fericitōre: décā se stēng cele din urmă visuri ale unei vieți de june, — atunci numai plecând fruntea îți vine se te mustri, pentru ce ai lāsat se trecā vieța acea așa de negustată, așa de neînțelēsā de tine atunci; pentru ce n'ai folosit tot minutul de încāntare și plăcere curată, care sa dus și nu mai revine pe pāmēt?!

Cāt de frumōsā sunt amintirile junelui bun și moral! Miros de flori sunt acele amintiri, care farmecā și âmblā și după ce au trecut deja demult.

Grețiose și disgustătōre sunt însă amintirile junelui imoral. Scaiū ce se acață de haina sufletului, de trup și de minte spre a nu-l mai putē deslīpi de acolo.

Și decă junele moral simțesce regret gândind la trecut, acest regret e dulce ca ȕilele de Maiu și blând ca cerul limpede al patriei mame.

Ca șerpele ce se vîră în sin ca se te mușce, așa e amintirea unui trecut rêu și mai ales a trecutului din junețe.

Vai de acela ce tôte florile tinereței și le-a scuturat în gunoie. Vai de sufletul prihănit, care na înțeles cât e de fermecător momentul, în care sărutând fruntea unei ființe curate, — poți ȕice: »E cel dintăiu sărut de dragoste, dar' e dat miresii mele!«

Și fericit tēnerul, care conducēnd la altar o ființa bună și morală îi pôte da acesteia un suflet curat și un trup sânetos și întreg. Murēșan, — poetul profet ȕice:

Pe fruntea acelu tēner, ce în frageda junie,
Nu cērcă a bea amorul pe patul cel spurcat,
A scris mâna naturei cu multă măestrie:
Tu unul ai dreptate a te numi bărbat.

Cam aceste gânduri îmi treceau prin minte în tēmpul cinei, și când acea sa sfîrșit și mulțămind părintelui, am ajuns se mulțănesc și Măriuței, i-am strēns mâna și prin acēsta stringere părea că m'am prefăcut, m'am înălțat în ochii mei — însumi. — Pentru prima-ōră în vieța am vēȕut eu în adevēr, cât de mult plătesce omenia și cinstea omului.

Eu eram la nesce ómenii sēraci, dar' cinstiți.

Am fost la domni mari la mese, în case elegante, — în salóne. Mē amēția gala din acelea, — dar' eșam gol în suflet de acolo. — La părintele Nicolae nu era nimic de prisos în casă, — dar' nici de lipsit, nimic nu lipsa din cele necesare. Ma surprins o curățenie ce nu-o găsesci decăt în fôrte puține locuri.

Tot lucrul era așezat la locul seu, și decă Măriuța își uita se așeze după cină ceva la locul seu de unde a fost luat, — părintele încreța sprâncena și Măriuța îl înțelegea. Tóte mergeau la casa părintelui ca pe strună.

— Și acum, ȃice părintele, se vĕ cĕnt una din ciaslovul meu cel vechiũ în limba aceea, pe care o înțelege poporul ce păstoresc, și prin acĕsta cĕntare se dĕm laudă lui Dĕeu, celui ce ne-a învrednicit a ne sĕtura din ale sale bunătăȃi pĕmĕntesci și se-l rugĕm de darul Seu înalt. Și a început părintele pe glas 4 :

»Domneȃul pĕrinȃilor noștri, care faci pururea cu noi dupĕ blĕndeȃele tale, nu depĕrta mila ta dela noi, ci pentru rogăȃiunile lor, în pace o cĕrmuesce vieȃa năstră.«

Cĕnta frumos pĕrintele — și năue ni-se pĕrea un pustnic sĕnt, care chiamă pe pĕrinȃii sei din adĕncimea vechimii și ii rŕgă sĕ se întrepună la Dĕeu pentru noi.

Indulcituva-ȃi voi de aceste lucruri vre-odată? ȃise pĕrintele transfigurat, — dupĕ ce-și fini cĕntarea. — Vedeȃi voi, rital și cĕntările besericei Rĕșăritului sunt o minune pe pĕmĕnt. Fantasia cea bogată a Orientului a lĕsat urme și în sĕntul nostru serviciũ besericesc. Imbrĕcĕminteȃ, ȃinuta, decursul și cuprinsul acestor sĕnte servicii ȃi-se par nesce lucruri mĕreȃe și tainice — precum și sunt ele în adevĕr.

Și noi gr.-cat., care ne-am unit cu beserica romană în credinȃă — datorĩ suntem a ȃine și înfrumseȃa dupĕ putinȃă aceste acȃiuni besericesci, cĕci ele pe lângă sĕnta pietate ce ni-o însuffă, ne sunt și scutitŕele limbii și naȃionalităȃii năstre.

Și acum se viu la obiectul meu despre care am vorbit înainte de cină.

Atât eu cât și fratele Constantin, ne-am mișcat puțin, am tușit, — apoi ne-am așezat în poziția cea mai potrivită de a poté asculta pe bunul părinte.

Eu am fost nu demult în Blaj, — continuă părintele, — la mănăstire, și mărturisesc, că eșind de acolo — am plâns . . . de bucurie. . .

Am observat adecă, cum a înaintat în privința acésta s. noastră beserică și am văduț cum metropolitul nostru era atent la mērsul serviciului celui sânt și măreț — încât la cea mai mică umbră de greșelă privia muștrător spre cel-ce o făcea, ca-și când ar' fi voit a dice: Aci nu-i iertat se greșesci, — baremī aci nu!

Eu nespun de bine așa, iubiții mei, și observându-o acésta și altele multe am mulțamit Domneșului celui preainalt, că în nespusa sa bunătate sa îndurat a dāruī sânta noastră beserică cu prelați mari în fapte, virtuoși și desinteresați.

Pare-că Domneșeu anume a lucrat așa, vedēnd, că acest popor nu are pe nime în lumea asta decāt pe prelații și preoții sei.

Eu ca preot bētrân și ecspert dic și sustin, că noi preoții datorī suntem a face serviciile ddeesci pe lung și fără de grabă, nelāsând nimic din acele.

Se plâng unii, că în beserica orientală sunt pré lungi »slujbele.« Unii ca aceia se nu se fi făcut preoți.

Am observat, onorați în Christos frați, că de comun acei preoți se plâng de lungimea »serviciilor,« care sunt mai bogați. Acestia adecă vrēnd a sta mai mult »de ale lūmei,« de gāsdăcie, nu sunt preoți adevērați, și durere totuși ei sunt mai bine veduți ina-

intea lunei besericescî și civile. — Asta am observat-o eu. . . . Asta e așa!

Poporul suferă și se demoralisază. Nicî odată nu veți afla un plugar român care să se plângă, că cutare preot a ținut prea lungă »slujba.« — Veți afla însă destui care se plâng, că se gată pré curênd.

Românul e datat se dee lui Dđeu ce e alui Dđeu, și Dumineca îi alui Dđeu — el șede bucuros tot în s. beserică. Numai acolo mai află și el ceva mângăiere. Pentru-ce ôre se nu-i lungim acele ôre fericite?

Faceți serviciile întregi tot-dé-una fără a lăsa nimic din acele, și veți fi iubiți de popor — veți câștiga încrederea lui. — Vedeți, — ađi am servit s. Maslu, nicî o literă n'am omis — am pus tot, îmi părea în un rînd că vê cade cam greu se nu lăsați nimic, eu însă așa fac, și poporul îmi e recunoscător — el o scie acésta.

Rêsplata mea va fi în cer, — căci pe pămênt nime nu mă rêsplătesce. Vedeți, eu am păstorit cu credință 51 de ani, — am servit la altarul Domnului cu mult zel și dragoste. Prin munca și strădania mea sa edificat în satul meu beserică de pétră și școlă de pétră fără a avé s. beserică nicî o avere. — Tot lucruri grele de îndeplinit, iubiții mei, socotind miséria poporului și a mea!

Casele parochiale le vedeți — sunt slabe și vechi. — Asemenea tóte superdificatele plătesc 80 fl. v. a. Pentru mine și tichna mea n'am făcut nimica. Tot ce am făcut . . . am făcut pentru popor și sânta beserică și rêsplata pămêntescă! — — — Ignorarea. Alții nevrednici sunt vêduți și lăudați . . . pe mine nu mă cunósce nime. . . . Dar' așa a fost decând e lumea.

Cel ce se scie insinua — ajunge departe. Cel drept activ și consciu de vrednicia sa, rămâne necunoscut!

Sunt de 76 ani — ađi mâne rămân singur, și vor veni ڊile grele și eu care am jefit totul pentru aceste sânte instituțiuni voiŭ ajunge se n'am pâne de ajuns de pe o ڊi pe alta, — pentru că eu n'am câștigat bogății pe séma mea, ci pe a acelora, a căror păstor sufletesc am fost și sunt.

Am însă cugetul curat, că am trăit onest și cu dreptate, și la spatele mele pe poporul meu, care nu mă va lăsa la ڊilele mele de restriste.

Hei, copii! se sciți că mai fericitor lucru nu e pe lume ca atunci, când te sciți iubit de poporul tău!

Dar' m'am lăsat pré tare răpit de gândurile mele... se revin la obiect. Se vă spun adecă mai departe cum se vă faceți iubiți și liban se câștigați încrederea poporului nostru. — Se trăiți! Sciți ce ڊicea părintele Atanasiu?! Și cu acesta părintele ne îmbia cu vin. Ciocnirăm, ér' părintele continua:

V'am spus, ca se serviți omenesce, — dar' acum vă spun, că pentru aceste »slujbe« se nu trageți poporul.

Nu-i lucru mai urit ca acela, când preotul, so-sind poporanul la densus, și invitându-l se mérgă se îngrope pe tatăl seu Preotul îi răspunde: »Adus'ai banî!«

Și acesta e, durere! Dar' se întemplă. Mi-e gréță se și povestesc despre astfel de preoți, ei sunt rușinea némului din care fac parte, și apoi mai adauge, că acestia sunt érași de comun cei bogăți — căci așa se câștigă averea!!...

Vedeți, iubiții mei, câte merite și-ar' câștiga acel om providențial pus în fruntea s. nóstre besericî care

ar' regula lucrurile acestea, și preste tóte ar' regula stola.

Se vë aduc un ecsemplu... In satul meu îngropăciunea cu sărăcustă e 3 fl. — 2 ai preotului — 1 al cantorului. In Valea-verde — unde atât preotul actual cât și antecesorii sei au fost cam trăgăi și lacomi, îngropăciunea e 5 fl., din care 1 al cantorului — și în Valea-verde nu-ți face nime sărăcusta nici îngropăciunea nu se pune decât pe jumătate. Aici ostenelă, multă, plată puțină, — dincolo plată multă și ostenelă puțină. Unde e aici dreptatea? Óre Dđeu așa voesce?...

Cum va puté fi iubit de poporul seu preotul, carele îl trage, și cum va căștiga încrederea lui. Solgăbiréu póte fi acel preot peste poporenií sei — părinte însă nici-odată. — Și totuși lucrurile cam așa merg, ba încă póte și mai réu. — Eu sunt bătrân, am vęđut multe. Acest fel de preoți pe mine nu mă iubesc, pentru că đic ei, că învăț réu poporul, îl învăț cu slujbă multă. — Și la urma urmelor ei înving și eu rămân — necunoscut nici de aceia, ce datorință ar' avé se mă cunóscă!

Nu trageți poporul, nu fiți trăgăi, cum đice însuși poporul, și veți căștiga dragostea lui și cinstea lui Domneđeu.

Noi avem porțiune canonică — pe carea trebuie se o lucrăm, se o economisăm. Se vorbesc multé printre preoți. — Unii đic, că e mai bine cu porțiune economică, pentru că preotul premerge cu ecsemplu și în economie. Eu nu o aprob acésta. — Un salariu de 800 fl. v. a. ar' fi mai bun ca o porțiune canonică de 100 de jugère. — Preotul, care se ocupă cu economia, nu-și împlinește datorința cum se cuvine,

— pentru că nu pré pôte. Face păcate adese-orî — și devine lacom și trăgău.

Nu-și împlinesce datorința cum se cade, căci ocupat fiind cu averea se grăbesce la funcțiunile obveniente, — îi sunt o sarcină lucrurile, care ar' trebui se-i fie cea mai șântă desfătare. — Face păcate, observând neregularități, sau lucrători rei printre clăcani, sau răsturnându-se carul cu fên orî grâu — se năcăjesce și — adese orî ȃice vorbe, pe care le regretă apoi, — cu un cuvânt, strică ânimile altora și și pe a sa. — Și în fine devine lacom, căci e în natura omenescă, ca ocupându-te cu ceva se te străduesci cu orî-ce preț a vedé rezultate îmbucurătore, dar' legile pentru economi în ȃilele nôstre așa sunt de nefavoritóre, încât numai fiind cruțător cum nu se cuvine unui preot poți progresa, sau fiind aspru cu cei ce lucră, cea ce éráși nu se unesce cu preotul.

— Décă îmi e permis ȃi-âși face o observare, ȃise acum fratele Constantin.

— Mă bucur — și dóuë; răspunse bêtânul părinte, ér' fratele Constantin începu:

— Eu aprob părerea acelora, care ȃic, că economia și respective porțiunea canonică e mai acomodată ca salarul fix, — și acésta din motivul, că pământul fiind o avere națională, preoții de comun cumpără pământuri, și prin acésta nația progreséză. Se câștigă pământ românesc, pe care pôte lar' cumpăra un om de altă naționalitate.

— Ceva drept ai, — dar' totuși în general nu aprob acea ce te silescî a documenta, reflecta părintele bêtân. Părerea mea este, că décă preotul și-ar' puté împlini misiunea cum se cuvine, poporul nostru sar' îmbogăți și ar' cumpăra pământul acela, pe care

îl cumpără câte un preot lacom, ba mai mult încă, căci: Nefiind preotul ocupat cu economia, pururea ar' fi între săteniîi sei. Iar' desbăra mai ușor dela bătură vinarsului, iar' puté chiar' și în cele economice îndrepta, căci ar' avé tēmp si după judecata mea ar' răsări un sóre mai strălucitor peste nația acésta, ce trăesce în o penumbră continuă.

Cum suntem ađi însē nu e bine. Am auđit poporenī vorbind despre preoți și đicēnd, că cutare și cutare preot e mai rău ca un Jidov.

Impacă-se asta cu religiunea lui Christos? Dar' cu mintea sănētósă? Se predicī una și se faci alta — și étă poporul a și născocit proverbul:

— Fă ce đice popa, ér' nu ce face el, ér' văile rēsună de cântării de aceste:

Decăt slugă la popa
Mai bine se bați doba,
Dela dobă vii acasă,
Dela popa nu te lasă.

Trebue se sciți, că noi înainte de tóte suntem »preoți cu crucea în frunte,« ér' nu economī cu sece-rea în o mână și cu punga în cealaltă.

Ce se ține de stolă se vē aduc un ecsemplu: Un om sērac sapă a treia parte. După o muncă cruntă are 2 cară de cucuruz — din care trebue sē se susțină el, femeia și 6 prunci. Acésta i-e tótă averea peste iarnă. Din aceste 2 cară de cucuruz trebue se-și plătéscă darea, se-și cumpere lumină, sare, — opincă — cisme la femeie și copile . . . tot lucruri scumpe aceste. Apoi se mai aibă și mămăligă pentru traiū, — căci iarna nu se pré capétă de lucru. Peste tóte aceste în o đī se tređesce cu fētul la uše, care

îi ȕice : »Pe mâne se sfârmesci cucuruzul popii,« Adese-orî omul cel mai bun la suflet încã reflecteazã cicornicului (fetului) : »Ci cã dõrã popa are mai mult ca mine.«

Mie mi-e destul atãta cu atãta mai vêrtos, cã vèd cã are niȕicã dreptate. Și etã-mè-'s, — decã le-am bãgat în sémã aceste sunt sãrac astãđi și ne-cunoscut , dar' sunt împecat cu consciinȕa.

Ceia ce fac altmintrelea și nu cum am fãcut eu, se îmbogãtesc, — dar' nu cãștigã încrederea și iubirea poporului. — Și, Dõmne, pe cãți preoȕi de acestia tineri i-am îngropat eu . . . și eu trãesc!..

*

Acum se trec la alt defect, pe care îl aveȕi voi preoȕii cei tineri, și care mi-se pare cã e rêu mai mult pentru voi înșivè decãt pentru popor, — și ȕicând aceste pãrintele mai sorbi odatã din pãhar și ne îmbiã și pe noi.

Acest defect e îmbrãcãmintea.

Atât eu cât și fratele Constantin înholbarãm ochii. Dar' asta ce o mai fi, gãndeam noi și dubitam, cã ne va putè convinge și în acèsta ca pãnã aci. — Bètrânul pãrinte a observat acèsta, decì a repetit cu ton apãsat.

— Așa, așa, îmbrãcãmintea.

— Primum porunci dela mai mari, ca se ne îmbrãcãm în negru -- sau cel puȕin în vestminte întunecate . . . și se nu ne uitãm, cã suntem preoȕi, — acèsta e bunã și frumõsã poruncã... Noi o îm-
plinim cât putem, — dar' numai cât putem.

Eu am bãgat de sémã, cã teologii, cum ești și d-ta, și cu acèsta se întõrse spre mine, pãnã sunteȕi

în seminar sau sub scutul părințesc, sunteți îmbrăcați bine și frumos — — — domnesce. Eșiți din seminar, vă mai fac părinții un căput bun, apoi vă căsătoriți. În 2 ani se strică căputul, în al treilea ar' trebui altul, — dar' nu-i pe ce! Umbli cu ce ai, deci îl iai în spate cum e și plecî la tîrg... Eu încă mă duc, — ne întîlnim și abia te cunosc. Căputul de pe d-ta e bun de dat pomană la ómenî sĕraci, — d-ta nu-l dai, cā n'ai altul. Semi-cilindrul e ros și vechiū, — adecā e roșu de vechiū și zugul pāpucilor întins de ese de sub pantalonii purtați odiniórā numai pe sub reverendā.

Ajuns aici preotul gustā prosa cea amarā a vieții în tótā puterea cuvĕntului. — Dar' nu spune la nime, — i-e rușine!

Și de unde tóte aceste, — din vina lui.

O pālăria latā și simplā e cu 1 fl. 50 cr., nu cu 3 și 4 fl. ca semi-cilindrul. Un căput bun de pānurā surā e țesut și tors acasā, bani trebuie numai pe făcut. Un pieptar bun iarna pe sub el, cióreci de pānurā surā și cisme cu 6 fl., care țin 2 ierni. Lucru bun și ieftin.

Ētā îmbrăcăminteā care corespunde venitelor nós-tre. Eu așa mă îmbrăc și sunt tot-dé-una bine îmbrăcat. Acésta nu e nici în contra legilor celor mai mari. — Pānura surā e materiā închisā și acomodatā. — Căputul de pānurā ține 6 ani închiați și poți umbli cu el pe lāngā vre-un boulean orî vācuță ce biatā ți-a dāruit Dđeu, cā nu se cunósce pĕrul pe el.

No! No! nu vă scandalisați, đise mai departe părintele, vĕđĕnd ecspresiunea de mirare a feței nós-tre.

Pārinții nós-tri au trāit tot în aceste porțiuni canonice, și au trāit mult și bine, cāci nu erau lucsoși.

Voi cesti tineri dați pe nădușie după averi, — umblați — cum puteți, numai se fiți în haine domnesci. Vă mai faceți și de rîs și pe urmă muriți oboșiți de osteneală și muștrați de conștiință când sunteți de 40 orî 45 ani.

Numai atâta trebuie se te întinzi cât ajungi! Sunt preoți bogați, care sau că au eredit averi sau că sunt trăgăi, sau că au și eredit și sunt și trăgăi. Acestia au ce le trebuie, dar' tot nu moștenesc lumea. De ce? — Nu știu!... Așa vré Domneșeu! Mor și acestia când le e lumea mai dragă și rămân de ajuns bătrânețe unse numai cei cinstiți, căci numai ei au liniștea sufletului.

Décă sar' schimba tréba și preoții ar' deveni salarisați, atunci ar' puté umbla ca în seminar, căci nar' trebui se țină de córnel plugului și se încarce carul. Și cei mai mulți sunt siliți a le face acestea, dacă nu tótă vieța, cel puțin în unele restimpurî ale vieții.

Cunosc un tînér, care a eșit din seminar cu mari speranțe în viitor, — era un băiat talentat, — dar' a ajuns în parohie slabă — de tot.

Pe când era în seminar se plîngea că nu e bun costul, deși dreptul vorbind, acasă la tatăl seu nici în ziua de Pasci nu era ca în seminar în tóte zilele. Acuma venind în parohie — are o casă coperită cu trestie, prin coperișul căreia — când sunt ploii torențiale întră apa. — Are o odaie de locuit și o tindă cu cuptor de pită în ea. — Pivniță nu e. Butea cu curechiu e în casa în care locuesce el, soția sa, 2 copii, și are și un servitor schiop. Inchipuiți-vé primăvara ce e în casa lui. M'am nimerit în o astfel de di la el și am observat, că avé în casă butea cu cu-

rechiu, carea da un miros, pe care t n rul preot nu-l put  suferi în seminar. — Apoi o șcie cu miel; dinaintea ei o coşarc  cu f n, l g nul, 2 patur , sub patur  4 closce pe  u , — una  mbla cronc nind cu puii după ea prin casă,  r' în d u  cornuri ale casei 2 g sce pe cuibarele lor.

Pe m s  nisce sf rm turi de mămăligă rămasă din s ra trecut ,  i la fereastra din fund răsboiul,  r' pe sub r sboi  m njal .

L'am găsit pe popa m njin d firele, ca se p t  preot sa  ese. Acum nu-i mai mir s  curechiul ca în seminar!  i pe l ng  t te acestea l ng  mămăliga de cu s r  sta  mp turat  »Tribuna.« Mam mirat, cum de se mai pl ng gazetele că nau abonan i!

Eu vorbesc din p i te, iubii  mei, — la respectivul preot cea ce m'a mirat mai mult a fost, că el a tept ndu-mă pe mine se  nreverendase,  i astfel  nreverendat  i   ndeplinia lucrul mai sus pomenit.

Era adec  glume  băiatul,  i tocmai sosise circularul, în care se cerea dela preoi se  mble  mbr ca i cuviincios. El mi-l puse sub ochi  i  ise cu ton grav: A a-i dar', că eu sunt la culmea misiunii mele! Pe preot sa însă o năpădiră lacrimile...  i  esa ca trei.

Mie mi-s'o fost pus un nod în g t — era cam jalnică privelisea!

Faceti-v  iubii  poporului, ca să-i câstiga- i încrederea, a a v'am  is la începutul pove elor mele, a a v   ic  i acum.

Ac sta însă n'o pute- i face decât urm nd pe b tr ni. Voi va i obicinuit a ved  în noi nisce ómeni mai simpli dec t suntem în adev r,  i pentru ce? Pentru că nu purtăm cilindru ros de dintele anilor, nici c put de postav ciuruit de tempest i.

Acésta e o mare greşelă. Au nu vedeţi, că generaţiunea noastră ce pere acum, a dat ómenii cei mai ilustru românismului. Cine a purtat greul anilor 1847—48—49, decă nu acésta generaţie. Au nu prin ómenii acestia au venit tóte ideile mari şi generóse în poporul românesc? Căutaţi chiar' şi ađi unde sunt capetele cele mai înţelepte, au nu la copii crescuţi sub bunul, eruditul şi marinimosul Lemény. El a căđut jertfă revoluţiunii, — dar' aşa se sciţi, că aşa suflet mare a avut acel episcop, încât o lume de idei mari şi generóse a dus cu el trecând pe ceea lume.

De aici încolo vindecarea relelor ce ecsistă în sinul poporului nostru e opera vóstră, a celor tineri. Nu desperaţi când vedeţi că ostenelele vóstre nu sunt remunerate. Aşteptaţi şi lucraţi. Dđeu răsplătesce — pe rînd, ... Lumea e o fermentaţiune continuă. ... Idei nouă rêsar, se ciocnesc cu cele vechi — scapără — se aprind ruginiturile şi rêsărind sórele salută — popóră libere — şi ómeni muncitori — rêsplătiţi. — Munciţi şi veţi avé rêsplată. Şi când veţi poticni în lucrarea vóstră salutară, aduceţi-vé aminte de noi, care póte prin mai mari necasuri decát voi am trecut şi vę îmbărbătaţi.

Aveţi în vedere, că bătrânii au pus base solide şi românesci la tóte lucrurile începute de ei, şi că voi depărtându-vę dela calea arętată de ei, aveţi se rětăciţi. Anevoie am găsit-o noi — şi mult o-am căutat acésta cale. Voi aveţi numai se păşiţi pe ea, se progresaţi!

Beserica noastră e catolică — românescă. Catholică în credinţă, dar' românescă în slujbele, în ritul seu. Indulciţi-vę în credinţa cea sântă a maicii beserice române, dar' fiţi santinele neadormite în păđi-

rea ritului, datinilor și instituțiilor besericii răsăritului, căci acesta e basa, pe care reșimați au lucrat părinții noștri în speranță de a aduce fericire cerescă și pământescă poporului românesc.

Am sfârșit pentru astă-seră. De altădată vă voi mai povesti câte ceva din trecutul și ecsperințele mele. Acum se bem câte un păhar de vin, ér' Măriuța se ne cânte una, cea mai nouă care o scie.

Măriuța privi cu códa ochiului spre mine, părea că ar' vré se-mi đică: ajută-mi... Eu încă eram meșter, am făcut cu capul semn că: las pe mine! — și ea începu lin și dulce:

Scii tu când te țineam pe brață

Și îți juram amor, scii tu...

Acelea ciasuri de dulcétă

Tu le-ai uitat, eu însă nu, etc. etc....

Era așa de semnificativ acel »nu.« Eu i-am ajutat, ér' când sa finit cântarea mie mi-se păré că o aud încă. De ar' fi fost o damă crescută în pension nar' fi cântat'o așa frumos, — dar' ar' fi așceptat sărutări de mână. Măriuța din contră se simța fericită că o ascultăm.

Dómne, cât era de frumósă și peste tóte cât era ea de bună!!!

Părintele se uita lung tēmp înainte sa în gol... apoi đise cu glas jalnic: E ruptă mumă-sa! Glasul îi era tremurător, și două lacrămi i-se furișară pe sub gene.

Două lacrămi care deplângeau o viétă de fericiri nedescriptibile....

Era tributul dat unei ființe scumpă — dar' perdută!

Măriuța a observat tot lucrul, dar' sa ținut se nu plângă. Scia ea, că prin lacrămī numai măresce durerea părintelui seu.

Au trecut 4 anī de atunci, dar' îmi pare că și ađi o vĕd pe Măriuța cum torcea de-a drĕpta părintelui; pe Constantin cum asculta povețele și pe bĕtrĕnul cum vorbia.

Trăesce și acum părintele și e tot cum a mai fost — iubit de popor, și uitat de mai marii lumii, — dar e fericit ca omul, ce a corespuns chemării sale; și întorcĕndu-se cu privirea îndĕrĕt — în trecut își pŕote đice luiși: »Am fost om cinstit!«

Er' Măriuța, cum am đis, are doi ficiorī mĕndri și frumŕși. Mĕ mĕngăiū că am și eu o fată. — Cine scie? .. decă am întĕrđiat eu... da .. de va fi ea... norocŕsă.

* * *

Am fost vĕndut doi boulenī. Era cam pe la 4 ŕe după amĕđăđi o đī frumŕsă de tŕmnă. Mi-am pus bĕnișorii în pungă și din tĕrgul de vite pornii spre oraș. Abia acum îmi veni în minte că eu ajun dela 5 ŕe de deminĕța și că n'ar' strica se mĕ împĕc cu înalțimea sa: »stomacul.« În necesitate ni-se concede și nŕuĕ se cercetĕm hotelele. M'am folosit de acĕsta concesiuine și cred, că pe dreptul de ŕe ce 11 ŕe trecusĕră decĕnd nu mĕ gĕndeam decĕt tot la tĕrg.

Și nu-i mirare trebuea dare plĕtită, încĕlțĕminte la doi copilași și mie un cĕput în spate, cĕci drept spunĕnd îmi era frică se nu mĕ întĕlnesc cu părintele Nicolae, și acum după 4 anī, eu însumi se documentez, că drept avĕ el cĕnd đicea că adese-ŕi

căputurile de pre noi ne fac de nu ne mai cunósce cel ce ne-a vęđut pre când eram junĭ.

Hei! s'a fost schimbat lumea! adecă lumea mea. Acum înțelegeam perfect sfaturile și îndreptările bętrânului preot. Am fost ajuns și luptam cu necasurile prin cari și el a trecut, — eram în poziția Lui! Uitat de toți eu, — care credeam că nici odată nu voiú fi uitat!...

Se stĭnge pomenirea stręinului! Și eu asceptam un lucru imposibil — asceptam se fiu ținut în minte de streinĭ.

Dar' pre când le gândeam acestea, — Griviția hotelul nostru se ivi în tótă modestia sa, dar' respirând un miros atât de atrăgător pentru bietul meu stomac încât picióarele mi-se iuțiră și din 3—4 sărituri eram după o mesă ascernută — care credeai că numai pre mine mę asceptă.

Aședându-mę îmi veni în minte povesteá stręibunului nostru din Roma, care đicea că Patriciĭ sunt stomacul ér' membrele sunt plebeiĭ, decă plebeiĭ nu lucră pier Patriciĭ adevęrat, — dar' nici plebeilor nu le merge bine. Plebeiĭ mei, picióarele — erau conscie despre acest adevęr și de acea cum đisei cu grabă grăbiră se îndestulésca pe Patriciĭ.

Imĭ lăpădai căputul... Atunci la spatele mele auđii o vorbă dulce și bărbătésca: Era se nu te cunosc! Norocul că ai lăpădat căputul. E cam vechiú și când te-am vęđut pe urmă era cevași mai arętător!...

Inghetasem!... Era părintele Nicolae, chiar el. Roș la față ca trandafirul, oblu încă la stătură, și cu acel zĭmbet de bunăvoință pe buzę, care ne da nouę atáta curaj în față lui.

Multe sau fost schimbat de 4 ani. Părintele însă păre tot același.

De după spatele bătrânului se ivi capul lui Constantin. Era mai gras ca mai demult. Imbrăcat în pănură era mai arătător. Urmase sfaturilor bătrânului. Nu mai ține atâta la domnie, dar' în schimb câștigase o sănătate de admirat și o dispoziție veselă și fără grigi.

De n'aș fi fost un bun creștin aș fi invidiat pre acești doi preoți și pretini dulci.

Eu?... care mai ținem încă la domnie slăbisem, — eram galbên la față și aveam o dispoziție tristă.

Aspiram la mult și nu ajungeam la nimic!

Vedeam cum cămărași de ai mei se redică — deși când față în față stam cu ei mi-se păreau a fi nesce mediocrități în sensul strict al cuvântului. Mă tortura gândul căci la urmă sunt om și eu — cum se pôte că eu se rămân pe loc și ei înainte se mergă și tot înainte.

Er' cei cari stau pe loc precum stam și eu trebuia să se desdomnescă, — precum făcuse și fratele Constantin care apucând pe cărarea cea bună ș'a împecat cu gândul că pre loc are se stee... și îi mergea bine.

Dar' acuma când stam față în față cu părintele Nicolae părea că îmi trec tôte necasurile... Tot ce doream era se-i mai aud graiul și sfatul, și aședându-ne la mēsa mea, până ce am mâncat ceva îl ro-găiū se-mi esplice și se mă dumerescă relativ la gândurile și frământările mele.

Hei frățiorule!.. dișe părintele după ce privi în jur și observă că suntem numai noi. — Nu se pôte!.. Nu se pôte!!...

— Ce nu se p^ote p^ărinte? îl întrebai^u mai mult sp^ăriat dec^{ât} curios.

— Nu se p^ote se te dumeresc eu. Sunt ^omenⁱ cari nesuindu-te se-i ^împ^ăcⁱ ^îi a^îŝi! Cari pururea ^îŝi stau ^înainte cu ^întrebarea: pentru ce?.. ^omenⁱ cari dup^ă ee ^{ŝi}-au format odat^ă caracterul — format r^ē-m^āne, — ^îndoi nu se p^ote f^ăr^ă ^înfr^ānge. ^omeni l^ăsa^{ŝi} de D^ēeu ca se t^rec^ă prin lume cu fruntea r^ē-dicat^ă, — pre cari numai faptele ^îi ^împac^ă, — dar' sfaturile nicⁱ odat^ă. ^{ŝi} astfel de ^omenⁱ a^{đi} avem ^{ŝi} noi Rom^āniⁱ.

Tu ai tr^ăit ^între astfel de ^omenⁱ, — sfaturile mele ^îŝi plac — le ve^{đi} c^ă-s bune ^{ŝi} vorbindu-^{ŝi} eu ceva, ^{ŝie} ^{ŝi}-se pare ca ^{ŝi} c^ānd ai mai fi a^udit astfel de vorbe, — de^{ŝi} numai sufletul t^{ēu} ^{ŝi} le-a ^ŝoptit. ^Îŝi plac decⁱ g^āndurile ^{ŝi} sfaturile mele cari ^îs conform^e g^āndurilor ^{ŝi} sfaturilor tale — ^{ŝi} le urme^{đi} fiind-c^ă urme^{đi} poruncilor sufletului t^{ēu}. Caracterul t^{ēu} e format — dar' noi trebue, avem d^ătorin^ŝă de a forma alte caractere.

Unul fie care din noi preo^{ŝi}i avem una ^{ŝi} acea^{ŝi} chemare. S^ānt^ă chemare! M^āntuirea suflet^ēsc^ă ^{ŝi} trup^ēsc^ă a poporului.

Domnul Christos prin rog^ăŝiunile n^ostre se scob^or^ă pe s. altar ^{ŝi} d^ă vie^ŝă lumii.

Noi urm^āndul pe El, se ne scobor^îm dela acest s^ānt altar ^înt^ări^{ŝi} ^în credin^ŝă tr^ăiniciei n^ēmului nostru, — ^într^ānd ^în mijlocul lupilor se ne ap^ăr^ăm turma. O ap^ăr^ă fie care dup^ă cum scie ^{ŝi} dup^ă cum i-sa dat de sus. Dar' bine o ap^ăr^ă numai acela ce ca ^{ŝi} Domnul Christos e ^în stare se-^{ŝi} dee chiar' ^{ŝi} vie^ŝă pentru m^āntuirea ei.

Posiția preotului român e mai grea ca a altor preoți.

Tóte neamurile Europei cari aspiră la cultură și libertate adevărată, au în sênul lor ómenī independenți materialminte și spiritualminte.

Poporul românesc nu are. Câteva familii neatâr-nătóre de nimenī ce avem — mâne-poimâne nu vor fi ale nóstre.

E jalnic lucrul acesta!

La noi. décă cineva se rădică la o stare materia-lă bunișóră, părăsesce poporul. Puțini sunt cari nu-o fac acésta. Décă bine căutăm originea aristocrației Ardelene, aflăm că ađi, ca la tóte popórele și la noi, cei mai înflăcárați dușmani ai némului nostru sunt cei ieșiți din mijlocul nostru. In schimb noi am primit póte câțiva sērântoci, cari au întrat ca servitori pe satele nóstre.

Preoții însē sunt inteligința némului nostru pre care o mai dóre de român. Căutații în tóte acțiunile naționale și îi veți afla. — Unii din advocații ce mai avem sunt apărători adevérați ai poporului, ca sên-gurii ce dispun de órecare independență. Apoi gaze-tarii cari sparg mereu la țelină acum de vre-o 55 de anī și mai bine.

Dar vai! uneori rēsplata lor a fost și este sufe-rința, alte-orī unii sunt învrēsmașiți „ei între ei“ deși așa de bine știu dênșiī versul lui Murēșan : »Pe voi vē nimiciră a pismeī rēutate.« Și apoi una se știți : Cine nu lucră din interes mai înalt decât înaintarea propriă materială, lucre chiar' bine totuși lucră rēu. Asta e părerea mea și cu acésta voiū eși din lume!

Și acum fraților strigă părintele ca transfigurat : »Décă sarea se va împuți cu ce se va mai sára.«

Décă noi preoții cari orî și cum tot mai avem ceva independință, vom abdice a lupta pentru drepturile némului nostru, .. ce va fi de popor?

Dar' destul! Ați mâncat, veniți la mine éráși, la 4 anî pre lângă tóte necasurile totuși ne mai putem întelni odată.

Am primit și eu și pretinul Constantin invitarea și în o órá bună — románescă, căruța închiriată a părintelui Nicolae ne transportă în ternațul casei sale parohiale, ce sta tocmai așa cum înainte de asta cu 4 anî sta... Laviția la locul ei — de altá parte un scaun alb și dóuë vase cu oleandrii la capul din spre răsărit.

Nu mai era acolo Măriuța.... Părintele trăia singur. L'am întrebat decă se uresce.

Eu se mă urésc?! îmi răspunse el, — eu nu-s singur niciodată — io-s tot-dé-una cu mine, cu mintea mea cu gândurile mele. Veđi cólea pe mesă e Biblia, — deschide-o orî și unde și vei afla adevérul etern că Dđeu e pretotindenea, așa dară și cu mine. Ce societate mai plăcută aș poté pofți decát a Lui?!

Vorbea atât de convingător părintetele și sufletului meu îi aducea atáta dulcétă vorbele lui!..,

Și acum băeți, đise părintele éráși. Voi m'ați iubit pe mine și vă mulțamesc! Ați ascultat de mine tot-dé-una și a-ți urmat cât ați potut povețele mele. Simțesc că celea din urmă sfaturi ce vi-le dau vor fi acestea din astă séră. Am trecut de 80 de anî. A sosit și vremea mea. Șapte feciorî și o fată ce am avut tráesc toți și toți m'au rogat se mă duc la ei se șed. N'am primit. Am voit se rămân singur la bétrânețe. De ar' poté fi ei fericiți numai! Eu mă pot ținea pe mine! Sêmțesc însă că am se mă duc

și eu la părinții mei. E și vremea. Nu regret nimic. Décă m'aș nasce încă odată tot astfel de vieță aș duce, pre cum am dus-o pre cea ce acum o finesc.

Și acum se revin la povestea noastră. Am ȓis: »Décă sarea se va împuți, cu ce se va săra.« Sarea suntem noi preoțimea, unii advocați și medici, precum și Gazetarii cari nu lucră din interes material propriu.

Trebue se sciți că atunci când unii din acestia se vor abate dela calea pre care poporul merge sunt perduți. Numai noi preoții scim gândurile Românu-lui și aplicările lui. Pe noi trebue se ne întrebe toți aceia ce voesc se conducă pre acest popor.

Dar' nici preoții nu-s toți în o formă. Eu înțeleg pre preoții desinteresați, pe preoții bunți, pe preoții cari își pot însuși ore care independința materială și spirituală.

Independința materială nouă ni-e fôrte ușor de câștigat. In ce stă acea independința? — In acea ca se nu fii lacom și se te îndestulescî cu puțin, atunci ori cât de sêrac ai fi nemic nu e în stare a te abate dela calea vîrtuții.

Independința sufletului, a activității spirituali e mai grea de câștigat. La însușirea aceleia ne trebue caractere, caractere mari!

Eu sum om din lumea veche, am trăit și lucrat ce sa poftit în cercul meu, — am flămândit chiar' dar' pre convingerile mele n'am călcat. Și de acea îmi place mie de voi copii! — ȓise bătrânul cevași mai aspru uitânduni-se în ochi, — căci voi aveți convingeri, aveți ideale și la acelea țineți cu ori ce preț. Décă sar' pofti dela voi un lucru rêu, ce contraȓice vederilor vóstre, cred că a-ți fi gata a sacrifica totul și totuși pradă a nu cădea.

Anul 1848 a fost mare și pentru noi, căci nici odată ca atunci preoții nu sau unit cu poporul, cu turma.

Umbră aruncă însă preoțimea anului 1784 preste noi toți, căci pradă a fost dată turma atunci străinilor.

Înainte celor de altă limbă noi suntem cei mai urgisiți, noi cari predicăm blândețe, *frăție și dreptate*. Însă străinul ar' vré numai blândeța — servilismă, — *dreptatea și frăția* nu place.

Voi sunteți preoți de-ai poporului românesc! Fie-vă milă de acest popor. Voi auziți gemetele lui; scitiți durerile lui, alinațiile cu învățătura cea sântă!

Vécurile de dureri a trecut preste acest popor și n'a perit; — și a fost tîmp când n'avé nici preoți, în sensul strict al cuvîntului, și n'a perit fără a dat înderept.

Deșteptați! căci din el sunteți prăsiți! Ștergeți lacrîmile încât ve stă în potință și rêsplata vóstră va fi cerescă.

Cei mari nu vè vor rêsplăti. Ei vè invidiează că sunteți ascultați și iubiți de popor, și de ar' poté ar' smulge din ânima acestui iubit popor dragostea ce o are cătră noi. Dar' voi nu poticniți! Au nu vedeți că bietul român numai pre noi ne are la necas și la durere. Toți îl părăsesc în vremea plîngerii lui, — noi trăim și murim cu el.

Frumósă misiune! Cine o mai are în lume afară de noi?!

Pre când părintele ne povestea așa, se înoptase. Vre-o câțiva flăcăi cântau pe ulițele satului. Bêtrânul a deschis ferésta ca se auzim — apoi obliduse și privindu-ne cu durere țise: Ascultați: De departe —

ca din o lume de dureri abia cunoscută, se aușia lin și doios :

Nu am pâne, nu am sare,
Tóte le-a dus darea mare ;
Darea mare ce m'apasă,
De și sufletu-mi mai iasă !

Eu n'am baní se-mi plătesc darea,
Nu-mi ascultă váietarea,
Vine judele cu carul,
Duce-mi tot lasă-mi amarul !

Duce-mi pânea și mălaiul,
Duce-mi straița, — duce-mi traiul.
Eu fac drumuri și punți grele
Io plătesc vama pe iele.

Mi-ași da copii la școlă
Dar' nu-i pot cu straița gólă,
Impérate fă dreptate !!!
Dacă cređi în Țeitate !

I-ați auđit !? ȃise părintele apoi plecă capul trist și tăcu. — Cântau frumos băeții, păreau că ís înțeleși cu părintele — ca se ne spue ei însiși dore-rile lor.

În tăcerea nopții părea acésta cântare, un gémét înnădușit, acompaniat de melodii din morménturi, cari rēdică glas la ceriuri, spre a cere dreptate și egalitate ! Despre frățietate părea că nu putea fi nici vorbă.

* * *

Fiți drepti în tóte întreprinderile vóstre, — continuă părintele Nicolae. — Decând e lumea nu sa făcut atâtea elogiú dreptății, și póte decând e lumea nu a fost mai multă strēmbătate ca în ȃilele nóstre.

Cunosc ómenī fórte dreptī — cărora totuși nici odată pot dice că nu li-sa făcut dreptate, — și totuși persista în a fi dreptī. Acestia sunt pucini, dar' acestia sunt aleșiū lui Domneđeu.

Faceți și voi ca ei.

Décă voiți se moralisați poporul, — și acésta o voesce orī ce om de bine — atunci trebue se sciți că acésta nu-o poteți face decăt prin exemple. Inzédar predici dreptate și ești strêmb. Te faci ridicul, ér' vorba cea: „*Fă ce dice popa — dar' nu face ce face el.*“

Când vați convins despre vre-un adevěr, dați-l afară fără frică, chiar' și când acele ar' jigni pre cineva chiar' și când vouē v'ar' cauza daună!

Numai așa se regeneréză lumea. Décă nu vor fi ómenī carī se cuteze a sustiné dreptatea fie chiar' și față cu mai marii lor, carī și ei sunt numai ómenī și pot greși, — atunci se dă libertate desfrăului.

Acésta nu e bine. — Nu e om așa de neînsemnat pe lume, care decă spune „*un adevěr*“ se nu fie băgat în sémă — decă nu de toți, barêm de »cei aleși!«

Pre ómenī îi judecați după merit, ér nu după némuri și bogății. Cunosc ómenī mari și bunī, carī sufer de păcatul acesta. Virtutea în casul acesta e călcată în picióre — talentul nebăgat în sémă, mediocritățile ies la suprafață și imoralitatea ia avênt!

„*Dreptatea îi după cum o iei*“ se dicea odată de un om în o societate și drept argument sa adus povestea lui Jon Ghica cu țiganul și boerésa'ce au mers din Moldova la Viena.

Aici neîmplinindu-și țiganul serviciul cum sar' fi poftit, boerésa mâniósă foc a dat se-l bată, pre-

cum făcea acasă cu sclavul seu. Țiganul însă sa pus sub scutul legilor Austriace, cari și pe țiganii îi puneau în rëndul ómenilor.

Nu-i libertate aici, ér' în casul nostru nu-i dreptate aici, unde nu-e iertat se dispună un boier de servitorul seu cum îi place; strigă indignată boerésa. Țiganul însă ridea în pumni spunënd că dreptatea și libertatea numai în Viena o poți afla.

O păți însă el bietul, căci întorcându-se în Moldova, boerésa cel de întâiú lucru ce-l facu a fost, ca se-și eserceze libertatea și dreptatea pe spatele bietului țigan.

Cam așa merge cu dreptatea și la noi. Nu vă prea necășiți când vedeți de al de astea, — dar' le combateti cu asprime. Veți păți și voi adese ca țiganul dar' pe rënd se va deschide ochii lumii și va vedé că tot drept a avut țiganul și nu boerésa.

Strângeți-vé rëndurile și nu desperati, când vedeți „*nedreptatea cum își jócă mândrele.*“ Voi faceți cât poteți dreptate și nu vé smintiți, când vedeți nedreptăți unde nu ar' trebui. Ce se edifică pe nedreptate nu are basă solidă — o vedeți din viața de tóte zilele.

Turn zidit pe năsip și scrisóre pe apă sunt nedreptățile. — Un vânt și turnul se rêsipesce; mișcarea atomilor de apă și scrisórea e scersă.

Temeliú de granit însă are tot ce se edifică pe dreptate, și chiar' fulgerul isbind acestea temeliú se rêsfrânge — și ele rêmân.

Voi veți predica dreptatea și veți ținé la ea... vor fi póte mulți cari vé vor întâmpina cu dispreț reflectându-vé că nu sunteți voi dátătorii de ton în

lumea românească, voi nesce ómenî s'eracî și de poziție inferióră.

Lăsați pre uniî ca acestia se cãrtescã cât vor voi, cãci prin disprețul lor nu aratã alta decãt cã voi sunteți cari îi genați în drumul lor . . . în calea nedreptăților.

Nu serviți decãt causei dreptății. Protestați și denegați succursul vostru celor ce voiesc a se folosi de voi spre nisce scopuri vóuã neplãcute. Voi sunteți înainte de tóte ai voștrii și ai dreptății. Înțelegeți-vé pozițiunea, și nu concedeți niměnui pe lume se vorbescã de voi — fãrã de voi, adecã fãrã a vé întreba pe voi.

Mulți ómenî au uritul defect cã ajungând în o pozițiune óre care, voesc sě se împuie — se obtrud. Mie îmi roșesce fața când întělnesc astfel de ómenî în calea vieții.

Așa dar' pentru ca se serviți dreptății, trebuie se vé câștigați o independință óre care, ér' pentru ca se vé câștigați independință v'am spus cã se vé îndestuliți cu puțin.

În resumat: — chemarea preotului este a fi nepoftitor de demnități și avuții pentru ca se pótã fi independent și drept.

În sênul nației nóstre sunt mulți, mai mulți decãt gândeți de aceia cari jertfesc interesele nației pentru demnități și averi și prin urmare sarcrificã dreptatea.

Voi se nu fiți!!

Domnețeu le va face judecatã lor, -- ér' istoria românească le va dedica o paginã tristã.

Din celea spusă veți cugeta că eu recomând „sărăcia.“ Nu, — suntem chiar' prea săraci, — dar' nu recomând câștigarea de averi în detrimentul moralității poporului român!

* * *

Când eram mai tîner aveam căruță pe arcuri și doi cai frumoși. M'am provădut cu ele căci aveam fată pe Măriuța și o iubeam. Femeile în genere îs cam poftitoare de lucs și eu iubindu-mă copila îi împlineam unele dorințe nobile.

În o zi de mărturie mi-am dus copila la tîrg. Când éta în mijlocul pieței întîlnesc un vechiū cămărad de școlă, care deși pe cariera preotească prin rîvna și talentele sale sa avîntat la o poziție înaltă ierarhică. L'am salutat cu respect și dragoste. Era domn, nu ca mine. El a zimbit și m'a poftit la el pre vre-o oră — două.

Am primit cu plăcere, M'am dus. Era încuartirrat la hotel. Il aflam cetînd gazete. Mă ascepta.

Îți gratulez frate Nicolae îmi țise strîngîndu-mă de mână cu dragoste. În adevăr nu înteleg pentru ce v_e mai plîngeți voi preoții din »cura animarum« de sărăcie și necasuri și voi umblați în calese ca baronii.

M'au surprins aceste vorbe, — dar' m'am recules. Dreptatea era pre partea mea, și éta cum:

Eu după ce sosiî la ospătărie mi-am desprins caii însu-mi. Servitorul ce biată aveam era la lucrul câmpului. Îndeplinind decî eu lucrul lui m'am fost mîngit pe mîni. Vechiul cămărad mi-a fost dat mîna și eu strîngîndui-o cu drag — când i-am lăsat-o, urmele degetelor mele i-se cunosceau binișor pe palmă.

Vechiul cămărad se scergea gros cu batista și îmi împluta că de ce ne plângem de sărăcie?!... Eu i-am răspuns:

Noi preoții ținem adese căruță și cai, cea ce orașenii nu prea pot face. În schimb însă adeseori noi trebuie se ne curățim căruța și caii de prav. Noi trebuie se-i prindem și desprindem. Noi trebuie se alergăm după ei când sosesc dela conținut. Cu un cuvânt e lucru mai domnesc a nu ține trăsura decât a ține așa cum noi o ținem.

Voi socotiți că preotul ce șede în căruță, sa înreverendat — a strigat una, și căruța a răsărit ca din pământ gata la scară (adecă lângă pomnol) cu cocișul pe capră?!

Vă înșelați!!...

V'am adus casul acesta, și se mai departe părintele pentru ca se vedeți, că adeseori ignorarea Văstră provine din partea mai marilor voștri nu din răutate, ci din nepreceperea pozițiunii preotului român sătean!

La orî ce cas voi fiți ascultători dar' nu servilii. — Când vine porunca împliniți-o cu scumpătate . . . căci făcându-o acesta v'ați câștigat linișcea sufletului și independința văstră. Orî când poteți sta față atunci cu orî și cine pentru că basa văstră va fi fapta și nu vorba.

Omul ce își împlinește diregătoria, rēdică capul sus că-l pōte, și chiar' fiind nedreptățit e fericit — mângăindu-se că dreptatea îi la Domneđu și acela îl va îndreptăți și pe el. Cel leneș însă chiar' fiind încărcat de onorî și binefaceri nu se pōte simți bine — decă e creștin — sciindu-se nevrednic de atâta cât a primit.

Mai bine cel de întâiu în o poziție inferióră căci încăi o umpli acésta poziție — decât ultimul între străluciți.

Lumea se schimbă iubiții mei, și ómenii se pãrândã. Vine și vremea vóstrã, numai rëbdare!

Deschideți istoria lunei și vedeți, că cei deschiși la ânimã, cei vârtoși, harnici și ascultãtori — cât de târziu dar' totuși au învins; sau chiar decã sa jertfit persóna, idea totuși a triumfat.

Pe muntele Golgotha *huiduit de lume* își dã sufletul *Mântuitorul lunei*. Acel mântuitor care a đis apostolilor sei: „*Indrãsniți căci eu am învins lumea!*“

A căđut jertfã persóna — Dđeu-omul — dar' a triumfat idea — sãnta Lui religiune.

Voi aveți se duceți în îndeplinire lucruri mari cu mijlóce puține. Preotul român trebuie se tot jertfescã dar' în schimb nimic se nu primescã. — Toți oficialii au plãți bune, pentru toți se îngrigesce cineva. Cu noi cu preoții de pre sate nimenea nu își bate capul. Dela Episcopul Clein care ne-a esoperat porțiunii canonice de pãmânt noi nu am mai primit nimic căci Episcopul Rednic, pre lângã tóte sfortiãrile sale nimic nu ne-a potut esopera.

»Ajutãte omule decã vrei ca și Dđeu se te ajute« — numai acésta ne-a mai rëmas.

Va veni tẽmpul, trebuie se vie, când statele vor observa cã acei ce moralisazã poporul și țin ordinea în lume trebuie luați în dréptã considerare.

Eu decã vréu se-mi edific o casã — o încep dela pãmânt și numai pe rënd ajung la streșinã. Acest lucru ar' trebui luat în considerare chiar' și de cei mai mari ai noștrii. Decã e slabã basa, care bătută e de tóte ploile și lovitã de tóte fortunele — preoți-

mea de pre sate — slabî au se fie și cei mari, cei de-asupra — căci e slabă basa care îi susține. Numai rēdimați pre un cler luminat și în stare materială bună; vor' potea lucra cu succes aceia, ce bine voesc se aducă nației și besericei. Inzădar se edifică ceva de-asupra bine decât dedesuptul e lăsat pradă ploilor și vânturilor, fără ai porta cineva de grigiă.

Un orcan și cei de-asupra sunt aruncați în afundime. La venitor are să se țentescă. Acum pôte se fie bine și așa, dar mâne, poimâne pôte se fie rău. Eu îs de părere — continuă cu modestie Părintele că făcēndu-se ceva bine preoțimei de pe sate — nația și beserica se întăresce; căci acēsta preoțime are și dor și ânimă de a lucra spre mărirea besericei și rēdicarea nației. Ar' fi vremea că cu poterî unite se lucrăm dela mare până la mic pentru rēdicarea clerului din cura animarum la o treaptă mai înaltă materială după ce moralmente e rēdicat deja — dar' nu prin trăsături dela popor, ci prin conlucrarea noastră a tuturor și éráși đic a tuturor.

E drept că dela preotul sătean chiar' numai se tot cere, ér' de dat nicî ca mai demult nu i-se dă; și unde pui dările de ađi, și alte ce se poftesc dela dēnsul — dar' totuși pentru sine — pentru acest lucru, ar' trebui jertfit orî ce.

Din fii preoților carî mor în tinerețe adeseorî se fac servitorî, Preutesele servitóre și copilele femeii nefericite: Statul se îngrigesce de pensiuni pentru oficialii lor. De noi nimenea nu se îngrigesce.

După ce servescî la altarul Domnului 50 de ani primescî de ai proptele — 90 ori 100 fl. la an după rēnduețele nōstre de acum. Ce se faci cu atâța banî?

Un ghiriș are mai multă sêmbriă — cu mult mai multă!!

Impărate fă dreptate,
Dacă cređi în Ȑieitate!!

Dar' ce se vê mai spun iubișilor? — Strigă bêt-rânul acum atât de convingător și tare încât ne puse în uimire — pre noi ne părăsesc chiar' ómenii noștrii.

Tóte înaintéză, pentru tóte institușionile se face ceva, pentru noi însê nemic, deși cam preoșimea a fost, care a pus basă la mai tóte venitele nóstre nașionalí.

Imí veși đice că sa făcut ceva și pentru noi. — Nu, vê răspund eu — noi suntem uitași de toși, afară de Dđeu, și n'avem altă mângăere decât cre-dința în un viitor apropiat mai bun.

Dacă ici /colo se ivesce câte un om de bine între noi, care vede suferinșele nóstre și își rêdică glasul pentru noi, sciși ce se întêmplă cu el? De cei mari e persecutat și de noi părăsit; și acêsta din urmă e cea ce mê dóre pre mine. A fi persecutat de cei mari, e lucru firesc — a fi isbit în față însê cu petrii de aceia pentru' care lupți e lucru mârșiaș și neome-nesc. Dar' nu numai la noi, la preoși mêrg lucrurile cum pot numai, cam rêu mêrg ele preste tot locul.

Au început Români pre bani scumpi se facă școlă de fete, se le înveșe clavir și carte multă. Și au făcut români astfel de școlí, din fondul Asocia-șiiunei Transilvaniane, care e întemeiată pentru înain-tarea în literatură și cultură a „poporului român“ dar' școléle acestea nu sunt pentru poporul român, ca o totalitate óre care, ci pentru pucinií domni mai avuși români. Crescerea ce se dá acolo nu dá nașiei ro-mânce — acelea cu ideile ce vin de acolo bucuros

și-ar' da mânilé și ânimele unor străinî de ném numai dómne se rămână, ér' poporul român la urmă rămâne părăsit și sêrac, desprețuit adese chiar' de fii și ficele sale réu crescute.

Étă dar' o mare greșélă — din sêrăcia unui popor se rēdică școlî de fete spre a cresce dómne, carî se rușinéază a sta în vorbe nu cu un țêran dar' și cu un preot mai sêrăcuț — român!

Așa suntem noi româniî — de acea am ajuns códa națiilor în Ardeal!

Eu nu știu ce manie a apucat pe Româniî în general și de pretutindenea. Ci că le trebuie școlî de fete.

Dar' pentru Domneđu, cine se iee în căsătorie astfel de fete?

Româncele trebuie se scie lipi, țesê și tórce, se fie dedate la lipsele și necasurile vieții — după starea lor, ér' nu se fie crescute în internate și palație. La noi la româniî sunt fôrte pucinî domni carî se pótă corespunde așteptărilor ástor fel de fete crescute. Inteligința o constituie preoții și învêțatoriî. Ce se facă un preot sau învêțator cu o fată crescută în un internat domnesc?! Voi vedeți că o preotésă sau învêțatorésă trebuie se lucre ca dóuê țêrance. Intâiũ trebuie se-și ție casa în ordine domnescă și a dóua trebuie se facă o économiă deschilinită țêranescă pentru ca se pótă trăi — și se-și îndestuléscă servitoriî ce și ei sunt membriî ai familiei.

În locul școlélor de fete mai bine se ájutau preoții și învêțatoriî și alții ca se crēcă bărbați și nu femei pe sama unei nații nefericită cum e a nóstră, — carî bărbați se pótă reprezenta poporul și causele sale în necesitate!

E dureros, că ómenii cei mari a românilor nu văd acea, că prin jertfele lor nu cresc femei ci dmne și că sociile celea mai bune, mai nobile și mai harnice sunt celea crescute în frica lui Domneeu, pre lng casa prinesc și cu școl mai pucintic.

În ce stare materială ne aflăm noi românii în prezente — e suficient dc o fată ce are se devină soci scie ceti, calcula, scrie și se rge pe Domneeu cum trebuie.

Dar' credina conjugală credei că o pzesce una crescută prin internate — dedat balulilor și petrece-rilor, lingușirilor și vorbelor dulci ca una a cărei fericire și bucurie stă în a merge la s. beseric, a ceti o carte bună sub controlul prinilor și a sci se muncsc pentru sine și ai sei?!

Celea ce iubesc lumea și îs legate de ea, scii voi bine, și mai cu sm sciu bieii Domnii cari îs legai cu ele — ce femei de casă sunt ele. Și unde rmne smemntul de nemulamire ce pururea le stpnesce, și amrsc prin acesta esistenele unor »domnii« cari numai »domnii« în casa lor nu sunt.

Femei fericită și care inspiră fericire și altora, e numai acea, care se smte mulțamită și indestulit în casa sa!

Acei ce dau femeii prea multă instruciune o nefericesc — contribuind la acea că ea se nu se sm bine acas, ci să se poftsc în lume, spre așii desvli talentele, ce a bun sm nu le are.

Vai de bărbatul, ce are o astfel de femei! El e mucenic, își blastămă csul în care lumii i-a plesnit idea de a face din soci — o dmn.

Uu biet teolog icea: Eu voesc se mă însor, dar' trebuie se găsesc o fată cultă, frums și avut.

Vai de sufletul lui! am gândit — când l'am auđit. E destulă una din acestea calităđi, spre a-l face cu desevêrşire nefericit. Ce va fi însă de el decă femeia ce şi-o va alege va avé pe tóte trei?

În sensul instrucđiunii ce o capătă copilele nóstre la şcolele nóstre înalte „cultă“ înseamnă: a nu lucra nemic — fără a ceti romane à la Zola; »frumósă«?... aş despreţui bărbatul şî cu privirea în oglindă ai spune că un boboc de femeia ca ea alt bărbat ar' fi meritat, şî bogată: a face din bărbat un sclav şî a-l purta de nas cum îi place.

Au nu e destul una din acestea calităđi spre a te neferici pe o întrégă vieđă?!

Aci bêtânul tăcu. Icóna ce ne înfăţoşasé era tristă, dar' aieva.

Eu şî fratele Constantin priveam unul spre altul, adênc emoţionađi, — ér' părintele Nicolae ne đise acum încet de tot:

Finesc sfaturile pentru tot-dé-una. Gânduri dure-rósă îmi turbură câte-odată tichna vieđii ce-mi mai rămâne. Voi însă aveđi milă de ai voştrii de români şî de românce.

Dađi feciorilor voştrii învăţatură cât numai se póte. Pe fete însă învăţaşile se-şî iubéscă vatra şî familia, se scie face o mâncare bună, se scie cósă un bumb pe căput, cu un cuvênt se scie trebile căsei.

Lucrurile acestea le învăţă fetele dela mamă. Ce se ţine de carte — învăţaşile a ceti, a scrie, a calcula şî a se roga lui Domneđu cum se cuvîne.

* * *

Înainte de a sfêrşî nu pot trece cu vederea o faptă mare ca şî care de frumósă la Români mai că

nu am avut de a ajunge în viața mea. Acésta faptă e *provederea cu prânz gratuit alor 50 tineri ce studiază în Sibiu.*

Îmi stă gândul în loc când mă gândesc la măreția faptei acelor bărbați — nobili dela »Albina« din Sibiu — cari au dus în îndeplinire acest lucru. Binecuvântați se fie ei în veci de némul românesc, și mai pre sus de Domneșeu, care le-a înspirat acest gând!

Uimit de atâta iubire, manifestată față de poporul din care fac parte, îmi rădic și eu vócea adeseori cătră Domneșeu, și mă rog pentru fericirea lor pământéscă și ceréscă.

Acésta faptă îndeplinită îmi dă nedeșdea trebuitóre în trăinicia némului meu.

Și acum iubiților încă una. Voi ați cunoscut pe vrednicul, adevératul preot și de pia memoriă canonicul din Blaj/Constantin Ispășalvi.

Acesta a ȕis într'o adunare: Eu v'am primit aȕi dragii mei la mine, — dar' decă preste câtva tēmp veți veni éráși și nu mă veți afla acasă, se nu vē supérați de necurtuoășia mea.

Era adecă bētrân vrednicul canonic și credea că până la altă adunare va muri.

Acestea cuvinte vi-le ȕic și eu iubiți frați!

Și mor în nedeșdea învierii morților și a învierii némului românesc.

Grea a fost crucea de pre umerii mei și eu nedeșduesc rēsplată dréptă.

Domneșeu dă după merit.

Ómenii ar' trebui se imiteze pre Domneșeu...
Ar' trebui!!

